

Horeca een achter hoge rug

Uitgaan aan de Amsterdamse Sloterplas, flaneren aan het water, bijkomen op een terras, het lijkt zo logisch en aantrekkelijk. De praktijk is anders. Alsof er vanaf de binnenstad een berg beklimmen moet worden, om je in westerlijke richting te begeven, een barriere die wel degelijk bestaat in de vorm van de Ring A10 en de spoorlijn. Die psychologische grens is er, net zo goed als het strakke stedelijke patroon van Osdorp, door Bart Mispelblom van Tangram Architecten getypeerd als 'harkerig'. De frivole kant van het uitgaan wordt dan wel heel erg op de proef gesteld.

Desondanks is er nu een poging gewaagd om de oevers van de Sloterplas tot leven te wekken, in de vorm van een 'restaurant-verzamelgebouw' dat de bekroning moet vormen van het geres-taureerde Osdorpplein. Een gebouw als een verzameling schotsen in de hoek van de plas, zo ziet het er uit op een luchtfoto, alleen dan niet glazig wit, maar opgebouwd uit dieprode baksteen, glas, hout en zink.

De totstandkoming ervan heeft wat voeten in aarde gehad. Tangram had de toezegging op zak om de woontoren op het Osdorpplein te ontwerpen, totdat de stedenbouwers tot de ontdekking kwamen dat een andere ontwikkelaar al een claim had liggen voor een toren op die plek, te bouwen door Klunder Architecten. Tangram kreeg als 'schrle troost' een paviljoen aan de plas tegenover de pas totaal gerestylede Meervaart. Alles zit mee op die plek, vindt Mispelblom, want waar heb je in de stad zo'n plek waar je van je af kunt kijken en hoe kun je beter de zuidwesten zon begroeten dan daar? De enige donkere wolk die overtrekt zijn de argusogen van de buurt die de oever liefst vrij wilde houden en al helemaal niet graag gevuld zag met lawaaiere horeca. Eten en ontspannen mogen dan een geliefde vorm van uitgaan zijn geworden, maar niet onder je raam of naast je voordeur: *Nimby* dus.

Restaurantcomplex
Sloterplas, Amsterdam
(Tangram Architecten)

Woonwoning met situering van toekomstig
Grand Café van restaurantcomplex Sloterpas,
Amsterdam (Tangram Architecten) /
Zijenzicht restaurantcomplex Sloterpas,
Amsterdam (Tangram Architecten)

ONMOGELIJKE OPDRACHTEN

Het hoeft geen verwondering te wekken dat het proces zich al vanaf 1995 voortsleepte, het jaar dat Tangram de opdracht kreeg. Wat niet meehielp, was de onmogelijk lijkende opdracht om een gebouw te tekenen waarin drie restaurants, zeer verschillend van snit en prijsklasse, onder één dak samengebracht moesten worden. Maar ook onmogelijke opdrachten vragen om een oplossing, vond Mispelblom en hij tekende voort. Zijn collega Charlotte ten Dijke en hij schetsten zelfs een eetgelegenheden zonder al die compartimenten, om aan te geven dat er ook een grote brasserie denkbaar was als je de niet dragende tussenmuren zou verwijderen. 'Het hart van het gebouw is hard, eromheen liggen zachte ingewanden.' Het uitbuiten van de locatie

was een kolffe naar de hand van de architecten. Hoe voorkom je dat de Osdorpers aan de landzijde uitkijken op en last hebben van een bevoorradingsdeur? Mispelblom haalt er de maquette bij en gebaart: door een poort te maken op het -1 niveau waar een bestelbusje kan binnenrijden – en trouwens ook de rolstoelgebruiker die aanlandend in het hart van het etablissement een lift aantreft, van waaruit hij elk restaurant kan bereiken. Een gezamenlijke keuken was geen optie, want de ervaring leert dat de kok zijn keuken beschouwt als stuurhut, waarvan het restaurant een afgeleide is.

De context liet Mispelblom voor wat ie was. 'We wilden ons juist afzetten tegen de strenge orthogonaliteit van Osdorp, en ook tegen de gele kleur baksteen die je er tegenkomt. We streefden naar een gebouw met vier voorkanten en een dak dat je van alle kanten met plezier kunt

bekijken.' Want het uitzicht voor de bewoners van de nieuwe woontoren van Klunder en de oudere van Dudok mocht evenmin worden bedreven.

'We wisten niet wie er zou komen, welk restaurant zich er zou vestigen', dat was de onzekerheid waarmee Tangram moest omspringen, en dat bracht het bureau ertoe een zo 'sterk mogelijk gekruid' gebouw te schetsen dat een horecastoet kon verdragen'. Mispelblom: 'De sculptuur moest onaangestast blijven.' De gedoodverfde uitbater van het laagst gelegen café zou de Amerikaanse keten Applebee's zijn, verwant aan MacDonald's met een schreeuwerige huisstijl in groen, wit en oranje. Mispelblom zag het al voor zich, Applebee's hangt een markies in die kleurencombinaties op en weg is het effect van het complex. Hij deed een voorzet. De raamspielen zijn vormgegeven als een barcode, waartussen

parkeergelegenheid, uitstekend eten en een expressieve architectuur. Het paviljoen komt een eind in de richting. Het Chinees-Japanse restaurant dat zich in de bovenste schijf heeft gevestigd, gaat verder dan nasi en bami, is terughoudend met de decoratie ('Het uitzicht is tenminste niet verpest') maar heeft tot verdriet van Mispelblom een daklicht geblokkeerd door een verlaagd plafond, waardoor de ruimte iets van zijn transparantie is verloren.

Met het interieur kon Tangram zich slechts marginaal bemoeien, omdat het immers om ongewisse exploitanten en sferen ging. Toch kon Mispelblom het niet nalaten zijn grens letterlijk en figuurlijk te verleggen. Hij liet het metselwerk doorlopen in het interieur tot aan een nis, waarna de uitbater vervolgens zijn gang mag gaan; behangen, decoreren, verlichten, wat-ie maar wil. Daarmee krijg je binnen het gevoel dat je buiten bent, door die stenen muur is de overgang tussen exterieur en interieur vloeiend en vanzelfsprekend gemaakt. Het is een architectonisch middel dat meewerkt aan een verlangen om het uitgaan een mediterrane karakter te geven: ook al vriest het, je wordt omringd door een warme, authentiek aandoende atmosfeer.

Het ontwerpen van een restaurant, en zeker van een verzameling restaurants, stelt enorme eisen – daarom is het voor een architect een tikkebaardende opdracht -, omdat er alles in samenkomt: constructie, logistiek, gezelligheid en commercie. Misschien dat een theater nog een fractie ingewikkelder is, denkt Mispelblom, die het vak heeft geleerd bij ouwe rotten in dat vak zoals Greiner en Van Goor die onder meer Carré hebben verbouwd en tal van nieuwe theaters in het land hebben ontworpen. 'Je zet een aantal functies bij elkaar die ook nog eens optimaal tot hun recht moeten komen.'

De dieprode baksteen schermt het paviljoen af van Osdorp, er wordt een hoge rug opgezet, maar er is voorkomen dat de achterkant aan de 'landzijde' dood zou zijn. De oplossing is een hellingbaan over de volle lengte van het complex die naar het hoog gelegen Chinees-Japans restaurant leidt, en de poort daaronder voor de bevoorrading.

Achter die dieprode steen zit een verhaal. Tangram Architecten had schoon beton willen gebruiken om het gebouw een natuurlijk, bijna

maritiem karakter te geven. Beton, glas, hout en zink. Niets geschilderd. Dit stuitte op bezwaren van de ontwikkelaar die met Applebee's een overeenkomst had gesloten. Deze ontwikkelaar, gevestigd in het zuiden, was van één ding overtuigd: zijn afkeer van de architectuur van Wiel Arets, die verzet is op schoon beton. 'Stucwerk vonden we geen alternatief, omdat het slecht te onderhouden is op zo'n plaats. Maar metselwerk lag in eerste instantie niet voor de hand, omdat we grote overstekken wilden maken en op de hoeken uitsparingen', vertelt Mispelblom. Het ontwerp leek te complex voor metselwerk, omdat de architecten het gebouw ook nog eens een flauwe ellipsvorm gaven, die op sommige plaatsen uitloopt in een gebogen hoek. De aannemer had er een hard hoofd in; een betonnen casco dat wordt bekleed met steen leek financieel onhaalbaar.

KRACHTIG NEERGEZET

Zijn uitweg was staal. Vermomd staal in dit geval. Achter het kleed van metselwerk gaat een ingenieus stalen skelet schuil dat aan alle eisen is tegemoetgekomen. Omdat staal beweegt en er dilatatievoegen nodig zijn om die beweging op te vangen, ging Tangram over op metselwerk in tegelverband. 'Zo krijg je de monolithische uitstraling die ons voor ogen stond. Want we konden dankzij de staalconstructie en deze manier van metselen op de hoek een zwevende muur maken, ook al beweerde de aannemer dat dat niet kon.'

Zo kan Tangram toch leven met baksteen in plaats van beton. Het paviljoen is er zelfs sterker door geworden, omdat het letterlijk afstand neemt van het palet van Osdorp.

De muren zijn zo krachtig aan de waterkant gezet, dat ze hun eigen grafische lijn trekken, die zich moeilijk laat verstoren door reclame of horeca-borden. Want dat is het slappe koord waarop de ontwerper in de uitgaansarchitectuur moet dansen: vroeg of laat breekt het gevecht aan met andere esthetische opvattingen en verandering van gebruik. Niets gaat zo snel als in de horeca. Niets lijkt zo kortstondig. Alleen dat paviljoen van de Sloterpas staat er, als een baken om nooit meer te verdwijnen.

Jaap Huisman